

Metsäbiotalouden tiedepaneelin asiantuntijalausunto

Eduskunnan ympäristövaliokunta

Asia: HE 101/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rakentamislain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Aika: torstai 17.10.2024 klo 10.15

Johdanto

Eduskunta hyväksyi rakentamislain (751/2023) 1.3.2023 ja laki vahvistettiin 21.4.2023. Rakentamislaki tulee voimaan 1.1.2025. Eduskunta teki vastauksessaan EV 333/2022 vp lukuisia muutoksia hallituksen esitykseen HE 139/2022 vp1 nähden. Suurimpana muutoksena maankäyttö- ja rakennuslakiin verrattuna oli ilmastomuutoksen torjunnan tuominen osaksi rakentamisen lainsäädäntöä. Rakentamislakiin säädettiin uudet olennaiset tekniset vaatimukset rakennuksen elinkaaresta ja vähähiilisydestä.

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi 1.1.2025 voimaan tulevaa rakentamislakia sekä maankäyttö- ja rakentamislakia, jonka nimike muuttuu mainittuna ajankohtana alueidenkäyttölaiksi. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelulakia ja viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettua lakia.

Keskeisimmät muutosehdotukset hallinnollisen taakan ja byrokratian vähentämiseksi liittyvät ilmastaselvityksen ja materiaaliselosteen laatimisveloitteen soveltamisalan supistamiseen: ilmastaselvitystä ja materiaaliselostetta ei tarvitsisi esittää pientalojen osalta, eikä myöskään laajamittaisesti korjattavan rakennuksen osalta, eikä velvoite koskisi myöskään muita muutostöitä ja laajennuksia. Materiaaliseloste muuttuisi rakennustuoteluetteloksi. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rakentamislakia niin, että rakennuksen ja rakennuspaikan ilmastaselvitys tulisi laatia ja esittää vasta rakennuksen loppukatselmusta varten.

Lausunto

Metsäbiotalouden tiedepaneeli haluaa lausua asiasta metsien käytön ja puurakentamisen näkökulmista.

Esityksessä arvioidaan, että rakennuksen vähähiilisyyden sääntelyllä on mahdollista ohjata suurta osaa vuosittain rakennettavista uusista rakennuksista siten, että niiden elinkaaren vähähiilisyys paranee sekä rakennusmateriaalien että rakennuksessa kulutetun energian osalta.

Rakentamisen hiilijalanjälkeä tarkastellaan esitetystä asetuksesta ympäristöministeriön mallin mukaisesti 50 vuoden arviointijaksolla. Asetus antaa lisäksi mahdollisuuden ilmoittaa rakentamisen hiilikädenjälki, millä voidaan tuoda esiin myös nopea kasvihuonepäästöjen välttäminen. Puurakentamisen hiilijalan- ja kädenjälkeä on tarkasteltu viime vuosina useissa eri tutkimuksissa. Puun osalta hiilikädenjälki on puun sisältämä eloperäinen hiilivarasto. Puurakennukseen varastoitunut hiili on poissa ilmakehän hiilidioksidista jo rakentamisvuodesta lähtien.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää tärkeänä puun käytön lisäämistä rakentamisessa, sillä pitkäikäiset ja kierrätettävät puutuotteet kasvattavat pitkäaikaista hiilensidontaa ja hillitsevät näin ilmastonmuutosta. Puu kotimaisena, paikallisena, uusiutuvana ja ympäristöystävällisenä rakennusmateriaalina tarjoaa mahdollisuuksia kasvihuonepäästöjen vähentämiseen rakentamisen sektorilla erityisesti silloin, kun päästö- ja energiantensivisiä rakennusmateriaaleja korvattaisiin pitkälle jalostetuilla kotimaisilla metsäteollisuustuotteilla. Puurakentamisella arvonlisää voidaan nostaa lisäämättä hakkuita, jos mekaanisen metsäteollisuuden tuotteita jatkojalostettaisiin nykyistä enemmän kotimaassa sekä kasvattamalla puutuotteiden valmistuksen ja käytön materiaalitehokkuutta teollisen puurakentamisen avulla. Metsäsektorin raaka-aineiden pää- ja sivuvirrat tulee saada nykyistä tehokkaammin käyttöön myös rakentamisen tuotteisiin.

Ehdotetut muutokset ilmastaselvityksen ja raja-arvojen soveltamisalaan eivät esityksessä arvioidun mukaan vaikuttaisi merkittävästi rakentamislain alkuperäisten kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistavoitteiden saavuttamiseen, vaan myönteisten ilmastovaikutusten suuruus riippuu keskeisesti valituista hiilijalanjäljen raja-arvoista ja niiden päivittämisen tahdista. Hiilijalanjäljen raja-arvoista on tarkoitus säätää valtioneuvoston asetuksella. Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää tarkoituksenmukaisena myös hiilikädenjäljen merkityksen korostamista ilmastaselvityksessä, koska se lisää tietoisuutta rakennusmateriaalien valintojen vaikutuksista ilmastomuutoksen torjunnassa.

Hallituksen esityksen (139/2022) tarkoitus oli tehdä myös laajamittaisien korjaushankkeiden kasvihuonekaasupäästöt ja niiden arviointi näkyviksi. Nyt käsiteltävässä esityksessä ehdotetaan, että jatkossa ilmastaselvitystä ja materiaaliselostetta ei enää vaadittaisi laajamittaisesti korjattavilta rakennuksilta, sillä niihin ei kohdistu raja-arvovaatimusta. Esityksessä arvioidaan, että ilmastaselvitys- ja materiaaliselostelvelvoitteen poisto laajamittaisten korjausten osalta vaikuttaa siten, että eri toimijoiden tieto rakennusten korjaustöiden ilmastovaikutuksista ei lisäännä siinä laajuudessa, kuin alkuperäisen rakentamislain valmistelussa on arvioitu.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli katsoo, että puurakentamisen ilmastohyötyjen kannalta ilmastaselvitys ja materiaaliselostus tulisi vaatia sekä uudis- että korjausrakentamisen osalta, sillä ympäristöministeriön selvityksen mukaan vuosittain korjausrakentamiseen sitoutuu sama määrä puuta kuin uudisrakentamiseen. Rakentamisen ympäristönäkökohtien merkitys on jatkuvasti lisääntymässä kaikkien EU-maiden rakentamissäädöksissä, mikä johtaa ekologisten ja uusiutuvien rakennusmateriaalien käytön lisäämiseen sekä rakennusten energiatehokkuuden parantamiseen esimerkiksi rakennusten lämmöneristämistä tehostamalla. Tämä koskee erityisesti korjausrakentamista. Puukuitupohjaisten lämmöneristeiden paloturvallisuusominaisuuksia, uusia käyttömahdollisuuksia ja ympäristövaikutuksia sekä rakentamissäädöksiä on tärkeää kehittää osana vähähiilistä teollista puurakentamista. Tämä edellyttää määrätietoista yhteiskunnallisia toimenpiteitä ja muutoksia sekä monitieteistä tutkimusta ja uusia innovaatioita. Ilmastonmuutoksen torjunnan toimenpiteitä ei tulisi viivästyttää. Tämän vuoksi tiedepaneeli pitää myös tärkeänä, ettei ilmastaselvityksen ja rakennustuoteluettelon laatimisvelvoitteen sekä hiilijalanjäljen raja-arvovaatimuksen siirtymäaikaa pidennettäisi esitetystä 1.1.2026 ajankohdasta enempää.

Esityksen toinen sovellusalan supistaminen hallinnollisen taakan ja byrokratian vähentämiseksi koskee pientaloja, joiden osalta ilmastaselvitystä ja materiaaliselostetta ei tarvitsisi esittää.

Metsäbiotalouden tiedepaneeli pitää esitettyä rajausta pientalojen osalta perusteltuna puurakentamisen ja ilmastomuutoksen torjunnan näkökulmasta, koska vapaa-ajan rakennukset ja pientalot rakennetaan pääsääntöisesti puusta.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat:

Markku Karjalainen, Antti Asikainen

